

Potovanje po znanstvenih okrajnah.

Razložki človeka od živali.

Da človek se po svojih dušnih lastnostih loči od žival, je znano vsācemu. Da se pa zlo loči tudi po telesnem značaju, ni še morebiti vsak bolj natanko prevdarjal, in vendar je tudi premišljevanje od te strani mikavna. Evo razložke!

Vsa žival ima odejo po životu: ta dlako, una šetine, ta perje, una luskine itd. — človek je nima. Skor vsaka žival ima orodje za brambo: ta rogove, una kopita, ena kremplje, druga hude zobé itd., — človek nima nobenega. Človek hodi po koncu, živina ne, in le opica (merkvice), medved in izučen pēs se postavijo in grejo včasih po koncu. Glavo nosi človek na herb-tancu, živina jo ima pred herb-tancem. Vse dojivke, razun opice, ktera ima 4 roke, hodijo po 4 nogah, — človek hodi po 2 nogah in ima 2 roki. V razmeri k velikosti trupla ima človek naj več možganov; čutnice človeške so tanjše, živinske debelejšje. Čeljust človeška stoji skor navpik, čeljust živinska molí naprej. Človek je naj dalje otrok, jé vse in živi povsod. Človek govori in poje, žival le poje, ker tisto govorjenje, ki si ga navadijo nekteri tiči, je le okorno posnemanje nekterih glasov človeških. Živina se zamore tudi jokati, postavim, jelen kadar vstreljen umira, — ali smejati se zna le človek.

Nohtovi človeški.

Profesor Berthold v Göttingi nam je marsikaj znamenitega povedal od nohtov, kar je še malo znano. Po njegovih skušnjah rastejo nohtovi otrokom veliko hitreje, kakor odraslim, — poleti veliko hitreje kakor pozimi, in sicer tako, da ravno tisti noht, ki je pozimi potreboval za rast svojo 132 dni, je poleti zrastel v 116 dnéh. Na desni roki rastejo človeku nohtovi hitreje, kakor na levi, ako ni levičnik, — naj hitreje zraste noht na srednjem perstu, bolj počasno in skor enako rasteta nohta na perstancu in žugavniku, še bolj počasi noht na mazincu, najpočasniše pa noht na palcu.

Moč ledú.

Vsak vé, če voda zmerzne v zamašeni steklenici (flaši), jo led v nji raznese, ker se led zlo stegne. Pa kako silno moč ima led, se je spoznalo še le iz tega, da so enkrat železno votlo kroglo, ktere votlina je znesla 15 pavcov in pol, in je bila povsod skor 3 pavce debela, napolnili z vodo, zabili in zmerzniti dali. Komaj se je začel v nji led delati, jo je raznesel tako, da en kos, poldrugi cent težak, je deleč odletel. Zrajtalo se je potem, da moč, ktera je to kroglo raznesla, je bila moč od 2 milionov in 600.000 funtov. Ravno zato, ker se voda razteguje, kadar zmerzuje, plava led nad vodo in je v stanu veliko težo nositi, vendar vselej le deseti del ledú ostane nad vodo, vēs drugi led (devet desetink) je pod vodo.

Slovstvine reči.

Tudi nekaj zastran doveršivnih glagolov.

(Konec.)

To pravilo, ktero smo posneli iz nature doveršivnega in nedoveršivnega glagola, pa prav za prav ni novo. Slovenske slovnice nas učé, kakor je znano, da doveršivni glagoli nimajo priložaja (participija) sedanjega časa. Zdaj prosim: kak je vendar razložek v naši zadevi med priložajem in določnim naklonom sedanjega časa? Ali ni vsak določni naklon sedanjega časa le razkrojen priložaj tistega časa? „Meni delajoči dela, gredoči gré, spijoči spi, vpijoči v pušavi vpije“ itd. Če tedaj slovenska slovnica ne terpi priložaja sedanjega časa od doveršivnih glagolov, ne more dosledno tudi

dopuštati njih določnega naklona. Če pa smem reči n. pr.: „današnje Novice prinesó, povabijo“, zakaj bi jih ne smel imenovati prinesoče, povabijoče? Ali to ne velja, torej tudi uno ne bo deržalo, marveč bo treba govoriti: „Novice so prinesle, Novice naznanjajo, vabijo“.

Ako se v tretje obrnemo na slovenski narod, našli bomo, da se on v nezmerni večini glagolov tudi zares derži tega pravila. Samo nekoliko in v primeri k unim vendar le malo doveršivnih glagolov, ktere Slovenec zares zoper natoro jezika in navado družih Slavjanov rabi tudi v določnem naklonu sedanjega časa, kakor so, n. pr. priseči, povabiti, zahvaliti se, priporočiti se, zarotiti, poslati, prinesiti, spovedati se, obljubiti, pozdraviti itd. Zna biti, da je kak tuj vtok temu kriv; nekaj nas moti tudi pomen ponavljanja, ki se pritiska tem glagolom, če jima damo podobo nedoveršivnega glagola. Ali pri vseh teh glagolih pridemo zopet na pravo pot, kadar ž njimi odgovorimo na vprašanje: „kaj delaš?“, ali kadar jim predložimo besedo: „sedaj, ravno sedaj“. Vsakdo bo rekel (brez ozira na ponavljanje): „ravno prisegam (enkrat), vabim, pošiljam, hvalo dajem“ itd. In vendar je to pravi sedanji čas. Poglejmo v sledečem pogovoru premembo glagolov: „Siromak: povabim te na gostje. Bogatin: Kaj me vabiš, ker mi nimaš česa dati. Siromak: Jez te samo vabim, če hočeš priti“. Tudi tu-kej ni nobenega sledú od ponavljanja.

Na zadnje je treba še omeniti, da imamo nekaj taci-h glagolov, ki so po obliki doveršivni, po pomenu pa nedoveršivni; n. pr.: poznati (znati), pomeniti (pomen imeti), utegniti (časimeti); tako tudi to zasluži, to znese, čeravno bi Hervat tū rekel: to zaslužuje, to iznosi. Iznositi je namreč Hervatom nedoveršivni glagol, če prav bi ga Slovenec kmali za doveršivnega imel.

Da na kratko povzamem, ta sostavek terdi: doveršivni glagoli v duhu slovanskega jezika nimajo določnega naklona sedanjega časa, in dokazuje to po natori doveršivnega glagola, po slovenski gramatiki, ktera preklicuje njih priložaje sedanjega časa, in po večini tistih primerljev, v kterih tudi Slovenec posnema pravila družih, v tem edinih in stanovitnih Slovanov.

Kar se pa tiče staroslovenščine, na ktero omenjeni sostavek v „Novicah“ opira svojo misel, bi prav bilo, da bi tudi gosp. dr. Miklošič spregovoril besedo zastran tega; le toliko zamorem jez opomniti, da pri staroslovenščini je treba na to paziti, v kterem času stoji glagol v gerškem izvorniku, po kterem se staroslovenščina sužno ravna, in pa, da glagol „elati“ je nedoveršiven C—e.

Popis nekterih krajev iz sedanje vojske.

Krim ali Krimea.

(Dalje.)

2. Stanovavci na Krimu in njih zgodovina.

Za naj starejše stanovavce na Krimu veljajo Kimri — narod neznanega izvira. Bili so, kakor stari popisi pravijo, ljudstvo roparsko in kervoželjno, ki so popotnike, kteri so zašli v te kraje, morili in jih žertovali svojim bogovom. Ko so iz severa priderli Skiti v te kraje, so pregnali Kimre v južne planine, od kterih so imé Taurov (planinarjev) dobili. Narod, ki ga Gerki Tauruskite zovejo, je bil menda mešanica obojih; sedanji Krim so Gerki imenovali tauriški Kersones.

Več od teh krajev pa se je zvedilo še le potem, ko so 7 sto let pred Kristusom Gerki (Mileziani) na izhodnem bregu naselitve Teodozio, Nimfejo, Pantikapejo in Mirnikon osnovali, v jugozahodu pa Herakleati se vse-